

مکتبی تحلیلی و نو

استبانه و تأثیر آن در قراردادها

(مطالعه تطبیقی در حقوق ایران، انگلیس و آمریکا)

رضا ذاکری

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

سرشناسه	: ذاکری، رضا ۱۳۵۹.
عنوان و نام پدیدآور	: نگرشی تحلیلی و نو بر اشتباه و تاثیر آن در قراردادهای... فارسی/ تالیف رضا ذاکری.
وضعیت نشر	: تیریز: فروش، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری	: ۳۰۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۷-۲۶۳-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اشتباهها (حقوق).
موضوع	: قراردادها -- ایران.
موضوع	: قراردادها -- انگلستان.
موضوع	: قراردادها -- ایالات متحده.
موضوع	: حقوق تطبیقی
رده بندی کنگره	: K ۸۶۰/۵۲ ن ۸ ۱۳۸۹
رده بندی دیویی	: ۳۴۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۱۷۸۳۹۸

نام کتاب: نگرشی تحلیلی و نو بر اشتباه و تاثیر آن در قراردادهای

مؤلف: رضا ذاکری

ناشر: انتشارات فروش

حروفچینی: واحد کامپیوتر انتشارات فروش

تیراژ: ۱۰۰۰ نوبت چاپ: اول ۱۳۹۰

لیتوگرافی: فروش صحافی: فروش

قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۷-۲۶۳-۲ ISBN: 978-964-547-263-2

مراکز پخش و فروش

دفتر و فروشگاه مرکزی: تبریز - خیابان امام خمینی، نرسیده به چهارراه آبرسان

تلفن: ۳۳۶۹۵۲۵ (۰۴۱۱) فاکس ۳۳۵۷۰۶۱ (۰۴۱۱)

فروشگاه شماره ۱: خیابان امام خمینی - سه راه طالقانی - پاساژ جام جم - طبقه اول

تلفن: ۵۵۳۰۷۹۲ - ۵۵۵۶۷۳۳ (۰۴۱۱) فاکس: ۵۵۶۶۲۲۲ (۰۴۱۱)

فروشگاه شماره ۲: تبریز - کوی ولی عصر - بالاتر از فلکه شریعتی - نرسیده به فلکه بازار

تلفن: ۳۳۰۱۴۷۹ - ۳۳۰۱۴۶۷ (۰۴۱۱)

فهرست تفصیلی مطالب

مقدمه

بخش اول: کلیات و قلمرو اشتباه

فصل اول: کلیات	۳
مبحث اول: تعریف اشتباه	۳
گفتار اول: معنا و مفهوم اشتباه در حقوق ایران	۳
بند اول: معنا و مفهوم لغوی و اصطلاحی اشتباه	۳
۱- معنای لغوی اشتباه	۳
۲- مفهوم اصطلاحی اشتباه	۳
گفتار دوم: بررسی معنا و مفهوم جهل و خطا و تبیین رابطه آن دو با اشتباه	۴
بند اول: معنا و مفهوم جهل و رابطه آن با اشتباه	۴
بند دوم: تبیین مفهوم خطا و رابطه آن با اشتباه	۶
گفتار سوم: مطالعه تطبیقی در حقوق انگلیس و آمریکا	۶
مبحث دوم: اقسام اشتباه از لحاظ ارتباط آن با اطراف قرارداد	۹
گفتار اول: بررسی اقسام این نوع اشتباه در حقوق ایران	۹
بند اول: اشتباه یکجانبه (فردی)	۹
بند دوم: اشتباه متقابل	۱۰
بند سوم: اشتباه مشترک	۱۰
بند چهارم: جایگاه اقسام اشتباهات مرتبط با اطراف قرارداد در سیستم حقوقی ایران	۱۱
گفتار دوم: مطالعه تطبیقی	۱۲
بند اول: مطالعه موضوع در حقوق انگلیس	۱۳
بند دوم: بررسی مسأله در حقوق آمریکا	۱۵
مبحث سوم: اشتباه و رابطه آن با حسن نیت	۱۷
گفتار اول: معنا و مفهوم حسن نیت و رابطه آن با اشتباه در حقوق ایران	۱۷
بند اول: معنا و مفهوم حسن نیت	۱۷

بند دوم: رابطه حسن نیت با اشتباه	۱۷
بند سوم: جایگاه حسن نیت در حقوق ایران	۱۸
گفتار دوم: مطالعه تطبیقی	۱۸
مبحث چهارم: اشتباه و رابطه آن با تدلیس و اظهارات خلاف واقع	۲۲
گفتار اول: بررسی معنا و مفهوم، عناصر و رابطه اشتباه با تدلیس در حقوق ایران	۲۲
بند اول: معنا و مفهوم لغوی و اصطلاحی تدلیس و عناصر آن	۲۲
۱- مفاهیم لغوی و اصطلاحی تدلیس	۲۲
۲- عناصر تدلیس	۲۲
بند دوم: تحلیل رابطه تدلیس با اشتباه	۲۴
گفتار دوم: معنا و مفهوم اظهارات خلاف واقع و رابطه آن با اشتباه	۲۷
بند اول: معنا و مفهوم اظهار خلاف واقع	۲۷
بند دوم: رابطه اظهار خلاف واقع با غرور	۲۷
بند سوم: اظهار خلاف واقع و رابطه آن با اشتباه	۲۹
گفتار سوم: مطالعه تطبیقی	۲۹
بند اول: مطالعه در حقوق آمریکا	۳۰
بند دوم: مطالعه در حقوق انگلیس	۳۲
مبحث پنجم: اشتباه به عنوان یکی از عیوب اراده	۳۴
گفتار اول: اشتباه، عیب قصد یا رضا؟	۳۴
بند اول: اهمیت و ضرورت بررسی دو مفهوم قصد و رضا	۳۴
بند دوم: بررسی نقش قصد و رضا در اعمال حقوقی	۳۸
بند سوم: بررسی موضع حقوقدانان و قانون مدنی	۳۹
۱- موضع حقوقدانان	۳۹
۲- موضع قانون مدنی	۴۱
بند چهارم: نتیجه گیری	۴۸
گفتار دوم: مطالعه تطبیقی	۴۹
فصل دوم: قلمرو اشتباه در سیستمهای حقوقی ایران، انگلیس و آمریکا	
مبحث اول: اشتباه در نوع (ماهیت) عقد	۵۵
گفتار اول: اشتباه در ماهیت عقد در حقوق ایران	۵۵
گفتار دوم: مطالعه تطبیقی	۵۶
بند اول: مقدمه ای در باب اشتباه و قلمرو آن	۵۶

بند دوم: مطالعه موضوع از دیدگاه سیستم حقوقی امریکا و انگلیس	۵۷
مبحث دوم: اشتباه در موضوع معامله و اشتباههای مرتبط با آن	۶۱
گفتار اول: اشتباه در خود موضوع معامله	۶۱
بند اول: نظریات مختلف در خصوص مفهوم این نوع اشتباه	۶۱
۱- اشتباه در جنس مورد معامله	۶۱
۲- اشتباه در هویت موضوع	۶۳
۳- اشتباه در اوصاف اساسی و جوهری	۶۴
۴- اشتباه در صورت عرفیه موضوع	۶۶
بند دوم: نتیجه مباحث و نظریات	۶۷
گفتار دوم: اشتباههای مرتبط با موضوع قرارداد	۶۸
بند اول: اشتباه در وجود موضوع تعهد و قرارداد	۶۸
بند دوم: اشتباه در هویت و ماهیت موضوع	۷۰
بند سوم: اشتباه در قیمت (ارزش) مورد معامله	۷۲
۱- مفهوم اشتباه در ارزش و نشان آن	۷۲
۲- پاسخ به دو سوال	۷۳
الف- آیا قیمت و ارزش مورد معامله داخل در مفهوم وصف است یا خود موضوع معامله؟	۷۳
ب- اشتباه در ارزش منجر به غبن آیا از عیوب رضاست یا خیر؟	۷۴
بند چهارم: پاسخ به یک اشکال	۷۷
بند پنجم: صورتهای دیگر اشتباه در ارزش موضوع قرارداد	۷۹
بند ششم: اشتباه در اوصاف	۷۹
۱- اشتباه در کیفیت	۸۰
۲- اشتباه در کمیت	۸۱
گفتار سوم: مطالعه تطبیقی	۸۳
بند اول: اشتباه نسبت به وجود موضوع قرارداد (مورد معامله)	۸۴
بند دوم: اشتباه نسبت به هویت موضوع قرارداد	۸۷
بند سوم: اشتباه نسبت به اوصاف	۸۸
۱- اشتباه در اوصاف فرعی	۸۸
۲- اشتباه در اوصاف اساسی	۹۰
بند چهارم: اشتباه نسبت به کمیت و مقدار	۹۳
بند پنجم: اشتباه در جنس	۹۵
بند ششم: اشتباه در ارزش	۹۸

مبحث سوم: اشتباه در نقل و انتقال و تعبیر اراده.....	۱۰۱
گفتار اول: مفاهیم و مصادیق اشتباهات مذکور در حقوق ایران.....	۱۰۱
بند اول: اشتباه در نقل (در مقام بیان).....	۱۰۱
بند دوم: اشتباه در انتقال اراده.....	۱۰۲
بند سوم: اشتباه در تعبیر اراده.....	۱۰۲
گفتار دوم: مطالعه تطبیقی.....	۱۰۳
مبحث چهارم: اشتباه در جهت (داعی یا انگیزه).....	۱۰۶
گفتار اول: معنا و مفهوم جهت و تفکیک آن از مفهوم علت.....	۱۰۶
بند اول: تعریف جهت و علت و تمایز مفهومی بین آنها.....	۱۰۶
بند دوم: مفهوم اشتباه در جهت.....	۱۰۷
بند سوم: پاسخ به دو سوال.....	۱۰۸
۱- آیا اشتباه در جهت اشتباه مستقلی در کنار سایر اشتباهات است یا خیر؟.....	۱۰۸
۲- در فرض مثبت بودن پاسخ قلمرو این اشتباه تا کجاست؟.....	۱۰۸
گفتار دوم: مطالعه تطبیقی.....	۱۱۰
مبحث پنجم: اشتباه در علت.....	۱۱۴
گفتار اول: بررسی مفهوم حقوقی علت و مسایل مرتبط با آن.....	۱۱۴
بند اول: تعریف علت.....	۱۱۴
بند دوم: علت تعهد یا علت عقد؟.....	۱۱۴
۱- علت عقد.....	۱۱۵
۲- علت تعهد.....	۱۱۵
بند سوم: معنا و مفهوم اشتباه در علت.....	۱۱۵
بند چهارم: صورتهای مختلف اشتباه در علت.....	۱۱۶
۱- اشتباه در وجود علت تعهد.....	۱۱۶
۲- اشتباه در عوضی که تعهد در ازای آن صورت گرفته است.....	۱۱۷
۳- اشتباه در مینا و اساس ایجاد تعهد.....	۱۱۷
بند پنجم: ضرورت یا عدم ضرورت نیاز به استناد به اشتباه در علت (تعهد یا عقد).....	۱۱۷
بند ششم: مفهوم علت عمده و اشتباه در آن.....	۱۲۱
بند هفتم: مقایسه این مفهوم با جهت مندرج در بند ۴ ماده ۱۹۰ و ۲۱۷ قانون مدنی.....	۱۲۵
بند هشتم: قلمرو اشتباه در علت عمده.....	۱۲۶
بند نهم: بررسی دو نظریه و نظریه قابل قبول.....	۱۲۶
بند دهم: استقلال یا عدم استقلال تئوری اشتباه در علت عمده و ضرورت استناد به آن.....	۱۲۸

گفتار دوم: مطالعه تطبیقی	۱۳۱
مبحث ششم: اشتباه حکمی و موضوعی	۱۳۵
گفتار اول: بررسی معنا و مفهوم این دو نوع اشتباه و مسائل مرتبط با آن	۱۳۵
بند اول: مفهوم اشتباه در قانون	۱۳۵
بند دوم: شقوق مختلف اشتباه در قانون	۱۳۵
۱- اشتباه در وجود قانون موضوعه	۱۳۵
۲- اشتباه درباره مفاد و آثار قانون موضوعه	۱۳۶
۳- اشتباه در تفسیر قانون موضوعه	۱۳۶
بند سوم: قابلیت یا عدم قابلیت استماع اشتباه در قانون	۱۳۷
بند چهارم: اشتباه موضوعی	۱۳۹
گفتار دوم: مطالعه تطبیقی	۱۴۰
مبحث هفتم: اشتباه در شخص طرف قرارداد	۱۴۵
گفتار اول: بررسی مفهوم اشتباه در شخص و شخصیت و شقوق مختلف آن در حقوق ایران	۱۴۵
بند اول: تمایز مفهومی شخص و شخصیت	۱۴۵
بند دوم: اقسام یا شقوق اشتباه در شخص طرف قرارداد	۱۴۷
۱- اشتباه در هویت مادی (جسمی)	۱۴۷
۲- اشتباه در هویت و وضع مدنی	۱۴۸
۳- اشتباه در وصف اساسی	۱۴۹
۴- اشتباه در حیات شخص طرف قرارداد	۱۵۰
۴-۱- استناد به این نوع اشتباه در حقوق ایران	۱۵۰
۴-۲- راه حل مسأله در حقوق ایران	۱۵۱
بند سوم: اشتباه در اثر عدم تصریح به نمایندگی	۱۵۲
۱- لزوم یا عدم لزوم معین بودن طرف	۱۵۳
۲- مسئولیت یا عدم مسئولیت در اجرای تعهدات قراردادی	۱۵۴
۳- چگونگی ارتباط انشاء با شخصیت مخاطب	۱۵۶
۴- چگونگی ارتباط قسمت اخیر ماده ۱۹۶ ق.م.ب.مواد ۲۰۱ و ۷۶۲ و ۱۰۶۷ قانون مدنی	۱۵۸
بند چهارم: قراردادهایی که شخصیت طرف در آنها موضوعیت دارد	۱۵۹
۱- عقد نکاح	۱۶۰
۲- عقود تبرعی و مبتنی بر احسان	۱۶۰
۳- برخی از مضایق عقود معوض	۱۶۰

گفتار دوم: مطالعه تطبیقی.....	۱۶۱
بند اول: اشتباه در هویت جسمی شخص.....	۱۶۱
بند دوم: اشتباه در اوصاف (اعم از وصف و هویت مدنی).....	۱۶۳
بند سوم: اشتباه در شخص در عقد نکاح.....	۱۶۶
مبحث هشتم: اشتباه در امکان اجرای قرارداد.....	۱۶۹
گفتار اول: مفهوم عدم امکان اجرا و شقوق مختلف آن.....	۱۶۹
بند اول: معنا و مفهوم اشتباه در عدم امکان اجرا در مرحله انعقاد قرارداد.....	۱۶۹
بند دوم: اقسام مختلف اشتباه در عدم امکان.....	۱۶۹
الف: عدم امکان مطلق.....	۱۶۹
۱- عدم امکان عینی (مادی).....	۱۶۹
۲- عدم امکان قانونی.....	۱۷۱
۳- عدم امکان تحصیل انتفاع مقصود.....	۱۷۲
ب: عدم امکان موقت اجرا.....	۱۷۳
بند سوم: جایگاه موارد سه گانه فوق در حقوق ایران.....	۱۷۴
گفتار دوم: مطالعه تطبیقی.....	۱۷۴
تکمله.....	۱۷۷

بخش دوم: اصل کلی حاکم بر اشتباه در قرارداد و آثار حقوقی آن

فصل اول: اصل کلی حاکم بر اشتباه در قرارداد

مبحث اول: اصل عدم تأثیر اشتباه بر قرارداد.....	۱۸۱
گفتار اول: جایگاه اصل اعتبار قرارداد در حقوق ایران.....	۱۸۱
بند اول: بررسی موضوع از جنبه فقهی.....	۱۸۱
بند دوم: بررسی موضوع از جنبه حقوقی.....	۱۸۳
بند سوم: چگونگی جریان اصل صحت در موارد مختلف مربوط به اشتباه.....	۱۸۵
گفتار دوم: مطالعه تطبیقی.....	۱۸۸
مبحث دوم: شرایط تأثیر اشتباه.....	۱۹۲
گفتار اول: شرایط تأثیر اشتباه در موارد منجر به بطلان (یا عدم نفوذ) قرارداد.....	۱۹۲
بند اول: شرایط تأثیر اشتباه موجود در مادتين ۲۰۱ و ۲۰۲ قانون مدنی.....	۱۹۲
بند دوم: استثنای وارده بر اشتباه در شخص و شخصیت در عقد نکاح.....	۱۹۵
بند سوم: شرایط تأثیر اشتباه در موارد منجر به بطلان قرارداد در موارد غیر از مادتين ۲۰۱ و ۲۰۲ قانون مدنی.....	۱۹۷

بند چهارم: شرایط تأثیر اشتباه حکمی.....	۱۹۹
گفتار دوم: شرایط تأثیر اشتباه در موارد منجر به ایجاد حق فسخ.....	۲۰۰
گفتار سوم: مطالعه تطبیقی.....	۲۰۳
مبحث سوم: نظریات ابراز شده در باب اثر حقوقی اشتباه.....	۲۰۷
گفتار اول: تعداد نظریات مطرح شده در باب موضوع.....	۲۰۷
بند اول: نظریات ارائه شده در باب اثر حقوقی اشتباه در سیستم حقوقی ایران.....	۲۰۷
۱- بطلان.....	۲۰۷
۲- عدم نفوذ.....	۲۰۸
۳- حق فسخ.....	۲۰۹
بند دوم: امکان یا عدم امکان استفاده از راه حل‌های ارائه شده مبتنی بر قواعد انصاف در حقوق امریکا و انگلیس، در حقوق ایران.....	۲۰۹
گفتار دوم: مطالعه تطبیقی.....	۲۱۰

فصل دوم: آثار حقوقی اشتباه

مبحث اول: اشتباهات موجب بطلان.....	۲۱۹
گفتار اول: اشتباهات موجب بطلان در حقوق ایران.....	۲۱۹
بند اول: اشتباه در نوع (ماهیت) عقد.....	۲۱۹
بند دوم: اشتباه در هویت موضوع عقد.....	۲۲۲
بند سوم: اشتباه در علت عمده قرارداد.....	۲۲۴
بند چهارم: اشتباه در خود موضوع.....	۲۲۵
۱- قائلین به عدم نفوذ قرارداد و دلایل آنها.....	۲۲۵
۲- قائلین به بطلان قرارداد و دلایل آنها.....	۲۲۷
۳- نقد و بررسی دو نظریه و نتیجه گیری.....	۲۲۸
بند پنجم: اشتباه در شخص طرف قرارداد در موارد علت عمده بودن شخصیت طرف عقد.....	۲۳۱
۱- عدم نفوذ قرارداد.....	۲۳۲
۲- بطلان قرارداد.....	۲۳۲
بند ششم: اشتباه در قانون.....	۲۳۵
گفتار دوم: مطالعه تطبیقی.....	۲۳۸
الف: اشتباهات منجر به بطلان قرارداد در سیستم حقوقی هر دو کشور.....	۲۳۸
ب: موارد دیگر اشتباهات موجب بطلان قرارداد در حقوق انگلیس.....	۲۴۰

۲۴۳	مبحث دوم: اشتباهات موجب تزلزل عقد (فسخ و قابلیت ابطال)
۲۴۳	گفتار اول: بررسی دلایل و مبانی ایجاد حق فسخ در اثر اشتباه در حقوق ایران
۲۴۳	بند اول: اشتباه منجر به عیب رضا
۲۴۴	بند دوم: تخلف از شرط ضمنی
۲۴۵	بند سوم: جبران ضرر ناروا به موجب قاعده لاضرر
۲۴۶	گفتار دوم: اشتباهات منجر به ایجاد حق فسخ در حقوق ایران
۲۴۶	بند اول: اشتباه در ارزش مورد معامله در موارد منجر شدن به عین فاحش
۲۴۸	بند دوم: اشتباه ناشی از تدلیس
۲۵۰	بند سوم: اشتباه ناشی از عدم وجود علم به عیب موضوع قرارداد
	بند چهارم: اشتباه ناشی از اعتماد به رؤیت سابق و اشتباه در اوصاف فرعی و غیر اساسی موضوع عقد
۲۵۲	
۲۵۳	۱- اشتباه در اوصاف مذکور در عقد
۲۵۵	۲- اشتباه در اوصاف شخص
۲۵۶	بند پنجم: اشتباه منجر به تبعض در قرارداد
۲۵۶	گفتار سوم: مطالعه تطبیقی
۲۶۰	مبحث سوم: اشتباهات فاقد اثر
۲۶۰	گفتار اول: بررسی موضوع از دیدگاه سیستم حقوقی ایران
	بند اول: اشتباه در اوصاف غیر مهم موضوع و شخص طرف قرارداد، در صورتیکه وارد قلمرو تراضی نشده باشد
۲۶۰	
۲۶۱	بند دوم: اشتباه در شخص طرف معامله در صورتیکه شخصیت وی علت عمده عقد نباشد
۲۶۱	بند سوم: اشتباه در انگیزه (داعی)
۲۶۲	بند چهارم: اشتباه در ارزش مورد معامله در صورتیکه منجر به عین فاحش نگردد
	بند پنجم: اشتباه در آثار قانون موضوعه یا در صورتیکه حکم قانون انگیزه انعقاد عقد قرار گرفته باشد
۲۶۲	
۲۶۳	گفتار دوم: مطالعه تطبیقی
۲۶۵	نتیجه گیری
۲۷۵	فهرست منابع و مآخذ